

N:o 23.

Ank. till Riksd. kansli den 16 april 1909, kl. 4 e. m.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t, angående förbud mot tillverkning för export af smör med en vattenhalt, öfverstigande 16 procent.

Uti en inom Andra Kammarerna afgifven, till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 196, har herr friherre *Lagerfelt* med instämmande af tio utaf kammarernas ledamöter hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t snarast möjligt gå i författning om utfärdande af lämplig bestämmelse därom, att tillverkning af smör i och för export med en vattenhalt öfverstigande 16 procent icke måtte äga rum.

Motionen.

Till stöd för denna hemställan har af motionären anförts följande:

»Under år 1907 antogs som bekant i England en lag, hvilken stipulerar förbud för import af smör med en vattenhalt öfver 16 procent, hvilken lag trädde i kraft den 1 januari 1908.

Helt naturligt medför en sådan lag en viss risk för såväl de smör-exporterande länderna som den enskilde tillverkaren och försäljaren och kan, hvad vårt land beträffar, oerhördt skada vår export, om ej ett kraftigt medel tillgripes för att skydda våra intressen i denna sak och förebygga att svenskt smör må drabbas af följderna för öfverträdelse af denna lag, hvilket skulle verka i hög grad menligt på den

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 22 Häft. (N:o 23.) 1

goda ställning, det svenska smöret intager på den engelska marknaden. Visserligen hafva vi hittills gått fria från åtal, men varningar hafva icke saknats och af de undersökningar, som inom landet utförts, framgår, att en vattenhalt hos exportsmöret af öfver 16 procent är långt ifrån sällsynt.

Om därför hos oss antoges en lag, som förbjuder fabriksmässig tillverkning i och för export af smör med en vattenhalt högre än 16 procent, skulle detta verka i hög grad befrämjande för det svenska smörets försäljning i England och bidraga till höjandet af dess anseende samt i afsevärd grad stärka köparnes förtroende för detsamma.

Då England kan antaga en lag, som förbjuder import och försäljning af natursmör med högre vattenhalt än 16 procent, bör intet hinder finnas för oss att genom en lag förbjuda att smör med högre vattenhalt tillverkas för export.

Såsom exempel på andra länders åsikt i denna fråga tillåter jag mig anföra, att Nya Zeeland nyligen antagit en dylik lag och att öfverträdelse af densamma straffas med böter upp till 50 pund sterling (900 kronor.)

För att emellertid den föreslagna lagen skall kunna medföra största nytta, är det af vikt, att den erhåller gällande kraft snarast möjligt och innan flera smörexporterande länder antaga dylika.»

*Utskottets
yttrande.*

Den förevarande motionen berör otvifvelaktigt en fråga af synnerlig vikt för den svenska smörexporten.

Från att under en följd af år hafva varit stadd i nedgående har exporten af naturligt smör från Sverige de två sista kalenderåren åter stigit. Medan sålunda exporten af dylikt smör under 1906 utgjorde 16,199 ton, uppgick densamma under 1907 till 17,339 och 1908 till 18,157 ton. Samtidigt nedgick importen af sådant smör från 678 ton under 1907 till 125 ton under 1908. Värdet af det under 1907 exporterade smöret har beräknats till 33,638,859 kronor och motsvarande siffra för 1908 torde med visshet kunna uppskattas till mellan 36 och 37 milljoner kronor.

Hufvudparten af det från Sverige exporterade smöret går såsom bekant till England dels direkt och dels öfver Danmark. Medan exporten till Danmark de senare åren visat en tydlig tillbakagång, har åter den direkta exporten till England därunder stadigt ökats. Af det under

1908 exporterade smöret sändes 13,569 ton till England, 4,496 ton till Danmark och återstående 92 ton till Tyskland, Norge och Belgien. Då emellertid det allra mesta af det till Danmark exporterade smöret antingen skeppades öfver detta land till England eller ock, ehuru såldt till Danmark, därifrån reexporterades till England, framgår nogsamnt, i hvilken öfvervägande grad vår smörexport är inriktad å sistnämnda land.

Till England importerats årligen något öfver 200,000 ton naturligt smör, däri icke inberäknadt den till cirka 40,000 ton uppgående årliga importen från Irland. Af de länder, som exportera naturligt smör till England, stod för 1908 Danmark främst med en exportsiffra af ej mindre än 94,340 ton och närmast efter Danmark följde Ryssland med cirka 32,500 ton — däraf dock omkring $\frac{1}{3}$ belöpte å Finland — samt Frankrike med cirka 20,000 ton. Efter Sverige och Holland, hvars export belöpte sig till mellan 12,000 och 13,000 ton, följde så kolonierna Nya Zeeland, Victoria, Nya Syd-Wales, Queensland och Kanada med respektive cirka 11,200, 9,800, 7,000, 3,400 och 2,400 ton samt Förenta Staterna med cirka 2,000 ton.

Efter hvad Sveriges landtbrukskonsulent i England uti sin till landtbruksstyrelsen nyligen afgifna årsberättelse för 1908 uppgifvit, utgjorde det medelpris, som svenskt och danskt smör under nämnda år uppnådde å Manchester marknaden, respektive 211,7 och 213,4 öre för kilogram. För öfriga länder, som i större utsträckning exportera smör till England, utgjorde enligt samma källa medelpriset å den engelska smörmarknaden under 1908: för Finland 208 öre, Nya Zeeland 205,5 öre, Frankrike 203,7 öre, kolonierna i Australien 199,9 öre och Ryssland 194,9 öre, allt för kilogram räknadt. Motsvarande siffra för det irländska smöret var 203,7 öre.

Af nu lämnade sifferuppgifter framgår tydligt, af hvilken vikt det är för vårt land att kunna bevara och om möjligt ytterligare stärka den goda ställning, som det svenska smöret för närvarande ovedersägligen intager å den engelska marknaden. I sådant hänseende är det förvisso ock af stor betydelse, att det såvidt möjligt förebygges, att till England exporterats smör, innehållande högre vattenhalt än den därstädes tillåtna. Gifvet är nämligen, att försök att till England införa så beskaffadt svenskt smör skulle verka synnerligen menligt å vår smörexport till detta land.

Sedan den i motionen omnämnda engelska lag (Butter and Margarine Act, 1907) — i hvilken, vid påföljd af böter och eventuellt konfiskation af varan, meddelats förbud för försäljning och import af

smör, innehållande öfver 16 procent vatten — den 1 januari 1908 trädte i kraft, ingafs den 7 påföljande april af skånska smörexportföreningen, hvilken har inemot en tredjedel af landets hela smörexport i sin hand, en framställning till Kungl. Maj:t af hufvudsakligen följande innehåll: Det svenska smöret, som under årens lopp lyckats tillkämpa sig en framskjuten rangplats på den engelska marknaden, hade väl i allmänhet visat sig innehålla en lägre vattenhalt än 16 procent. Dock hade vid nyligen företagna analyser af svenskt smör visat sig, att icke blott åtskilliga mejerier i oroväckande grad närmat sig nämnda vattenprocent, utan äfven att flera öfverskridit densamma. En obotlig skada skulle tillfogas vår smörexport, i den händelse det visade sig, att ett eller annat parti svenskt smör blefve konfiskerad i England, ty oafsedt den rent pekuniära förlust, som de intresserade parterna komme att lida, komme svenskt smör äfven att råka i misskredit hos de engelska detaljisterna. Sverige såsom smörexporterande land stode nu inför en allvarsam fråga, och vore fördenskull snara och kraftiga åtgärder för farans afvärjande af nöden. Då det vore en ren pekuniär fördel för mejerierna att hafva en hög vattenprocent i sitt smör, samt det dessutom funnes flera mejerier, som endast delvis exporterade sin smörtillverkning, komme vattenhalten af lätt förklarliga skäl att variera i hög grad. Enda medlet att åt det svenska smöret bevara dess en gång vunna anseende vore införandet i Sverige af en lag, hvilken förbjöde tillverkning af smör med högre vattenhalt än 16 procent. Denna lags snara påbudande, förrän något annat land hunnit antaga en dylik, skulle icke blott åt vårt svenska smör bevara den rangplats, det hittills intagit på den utländska marknaden, utan komme äfven att verka som en kraftig reklam för den svenska smörexporten. På grund af hvad sålunda anförts hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte för då pågående Riksdag framlägga förslag om införandet af en lag, som förbjöde tillverkning af och handel med smör, innehållande högre vattenhalt än 16 procent.

Landtbruksstyrelsen, som den 22 maj 1908 afgaf infordradt utlåtande öfver denna hemställan yttrade däri bland annat: Styrelsen hade redan med anledning af ifrågavarande lag uti cirkulär till hushållningssällskapens förvaltningsutskott såväl framhållit angelägenheten af, att ej någon, som införde svenskt smör till England, utsatte sig för faran att få smöret därstädes beslagtaget, som ock uppmanat hushållningssällskapen, hvart för sitt område, att genom respektive undervisare i mejeriskötsel söka verka därhän, att om möjligt i samtliga exportmejerier inom området daglig undersökning af smörets vattenhalt verkställdes och åt

vederbörande mejerister eller mejerskor lämnades nödig undervisning uti enklaste sättet för utförande af dylika prof samt uti hvad som borde iakttagas vid smörets beredning för undvikande af för hög vattenhalt. I sammanhang därmed fäste landtbruksstyrelsen uppmärksamheten på vikten af, att tillfälle bereddtes för de mejerier, vid hvilka undersökning ej under närmaste tiden kunde komma till stånd, att få smörets vattenhalt undersökt af därför lämplig person, till hvilken prof från mejeriet kunde dagligen sändas. Styrelsen erinrade vidare, att kontroll i förevarande afseende redan utöfvades af de under dess öfverinseende stående svenska smörprofningarna. Enligt de af styrelsen fastställda särskilda regler för dessa profningar vore desamma fördelade på tre perioder under året, hvarjämte kontrollerande undersökningar för särskilda fall företoges af smörprofningarnas expert. Under en hvar af sagda perioder skulle från hvarje mejeri, som deltog i profningarna, smör en gång undergå profning samt ytterligare profningar i vissa fall förekomma. Genom profning afsåges att få utrönt äfven smörets beskaffenhet med hänsyn till fordringarna å utlandets marknader, och skulle å hvarje till profning uttaget nummer bestämmas, bland annat, smörets vattenhalt. För att ett mejeri skulle få använda svenska smörprofningarnas märke (det s. k. runmärket) måste vid berörda undersökningar hafva ådagalagts, bland annat, att smör från mejeriet i fråga icke hade en vattenhalt, som öfverstege 16 procent. Denna kontroll skulle möjligen kunna ännu något skärpas och därigenom vinnas en ytterligare garanti för att åtminstone det runmärkta smöret icke komme att brista i afseende å de i England framställda fordringarna beträffande vattenhalten. Den af skånska smörexportföreningen ifrågasatta lagen syntes landtbruksstyrelsen icke, åtminstone för närvarande, vara af omständigheterna påkallad. Så inhämtades af den tryckta berättelsen öfver svenska smörprofningarna för år 1907, att vattenhalten i smöret i medeltal under året visserligen varit 0,3 procent högre än föregående år, men att maximum varit 0,5 procent lägre än samma år, och att, då lägsta procenttalet varit 10,3 mot 9,4 föregående år, vattenhalten under år 1907 öfverhufvudtaget varit jämnare. Berättelsen utvisade dock, att hos 24 af de regelbundet i profningarna deltagande 419 mejerier en vattenhalt af öfver 16 procent någon gång under året observerats. Sistnämnda förhållande hade ägt rum med endast 1,5 procent af profvade drittlar, hvilket icke kunde anses vara anmärkningsvärdt, helst äfven i Danmark en mindre mängd smör tillverkats med högre vattenhalt än 16 procent, nämligen af de vid de danska smörprofningarna under år 1907 profvade drittlar 3,4 procent. Den omständigheten, att hittills vid

de svenska smörprofningarna förekommit smör med högre vattenhalt än 16 procent, berodde till väsentlig grad därpå, att mejerierna saknat tillförlitligt medel att själfva med lätthet kontrollera vattenhalten i smöret. Numera funnes emellertid ett tillförlitligt sätt, hvarpå vattenbestämningen kunde utföras, och det vore att hoppas, att sedan en tillförlitlig metod att bestämma vattenhalten i smöret blifvit känd vid mejerierna, sagda vattenhalt icke vidare skulle komma att öfverstiga 16 procent. För öfrigt syntes de synnerligen stränga bestämmelserna i den engelska lagen komma att hafva till följd, att de svenska exportörerna komme att noggrannt vaka däröfver, att icke af dem exporterades smör, som kunde misstänkas hålla en vattenhalt af öfver 16 procent. Möjligt vore, att förhållandena i detta afseende komme att utveckla sig i sådan riktning, att genom öfverenskommelser mellan exportörerna och mejerierna, dessa senare komme att få vidkännas den förlust, som kunde uppstå därigenom, att smör af sagda orsak blefve beslagttaget i England. Utfärdandet af den föreslagna lagen skulle enligt landtbruksstyrelsens uppfattning möta många svårigheter. Att bestämma, att smör med högre vattenhalt än 16 procent icke finge inom landet tillverkas eller föras i handeln, skulle alltför mycket och onödigtvis inskränka näringsfriheten och tilläfventyrs rent af hindra de mindre mejeriernas och hemmamejериernas verksamhet och, om förbudet inskränktes till att omfatta smör, afsedt för export, skulle i hvarje fall kontrollen öfver förbudets efterlefnad, om den skulle blifva verksam, medföra så stora kostnader, att fördelen med förbudets utfärdande icke skulle uppväga kostnaderna. På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställde landtbruksstyrelsen, att förberörda framställning icke måtte till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Sedan emellertid landtbruksstyrelsen i skrifvelse till de svenska smörprofningarnas förvaltningsutskott framhållit önskvärdheten att undersökningar af vattenhalt hos exportsmör, särskildt det runmärkta, verkställdes i största möjliga utsträckning, och att genom de svenska smörprofningarna i öfrigt vidtoges de åtgärder, som kunde pröfvas lämpliga till förekommande af att smör med öfver 16 procent vattenhalt komme att exporteras, meddelades från smörprofningarnas sida den 27 maj 1908, att förvaltningsutskottet till följd af nämnda skrifvelse vidtagit vissa extra kontrollåtgärder.

Genom skrifvelse den 17 juni 1908 infortrade därefter landtbruksstyrelsen, som ansåg ytterligare åtgärder böra vidtagas, från förvaltningsutskottet utredning, huru och till hvilken omfattning vattenhaltsundersökningar lämpligen kunde genom svenska smörprofningarnas för-

sorg vid exporthamnarna anordnas i syfte att hindra utförsel af smör med för hög vattenhalt.

Med anledning häraf utarbetade förvaltningsutskottet förslag till bestämmelser för undersökning af vattenhalten hos svenskt exportsmör, enligt hvilket dylika undersökningar skulle ske vid ett särskildt de svenska smörprofningarnas laboratorium i Göteborg i den ordning, att smör från mejerier, hvilkas smör vid profningarna visat sig innehålla intill 15 procent vatten, skulle i afseende å vattenhalten särskildt undersökas 3 gånger årligen, smör från mejerier, hvilkas smör vid profningarna visat sig innehålla 15,1—15,5 procent vatten, 6 gånger årligen samt smör från mejerier, hvilkas smör vid profningarna visat sig innehålla 15,6 procent vatten och däröfver, hvarje vecka.

I samband med detta förslags framläggande förklarade förvaltningsutskottet, att enligt dess mening fullt betryggande åtgärder uti ifrågasvarande hänseende visserligen icke kunde åvägbringas med kostnadernas begränsning till rimliga belopp, men att undersökningar, företagna i den af utskottet föreslagna ordning samt inom tid, som möjliggjorde, att smör, hvilket eventuellt visade för hög vattenhalt, kunde hos exportören kvarhållas för förbrukning inom landet, borde vara i de flesta fall tillräckliga och därför kunde anses åtminstone tillsvidare nöjaktiga.

Skånska smörexportföreningens styrelse, som lämnades tillfälle att yttra sig öfver förvaltningsutskottets förslag, anförde därom i skrifvelse den 7 november 1908: Föreningen utförde sådana undersökningar, som af förvaltningsutskottet föreslagits, å smöret från alla sina mejerier hvarje vecka, och det hade därvid visat sig, att vattenhalten hos samma märke kunde från vecka till vecka växla med ända till 3 procent. Äfven inom samma sändning smör kunde en dylik skillnad uppträda, beroende på olika bearbetning vid olika kärningar o. s. v. En kontroll sådan som den ifrågasatta kunde därför ej blifva tillfredsställande med mindre undersökningar verkställdes hvarje vecka, hvilket åter blefve förenadt med oerhörda kostnader utan att ändock blifva fullt betryggande. Det sätt, hvarpå förvaltningsutskottet föreslagit kontrollens ordnande, syntes smörexportföreningens styrelse därför mycket otillfredsställande. Om däremot en lag komme till stånd, som förbjöde mejerierna att i och för försäljning tillverka smör med en vattenhalt af öfver 16 procent, ernåddes betydligt större trygghet än vattenhaltsundersökningar i exporthamnarna någonsin kunde erbjuda. Emot ett sådant förslag hade visserligen framhållits, att öfvervakandet af lagens efterlefnad skulle förorsaka liknande kostnader som de föreslagna vattenhaltsundersökningarna i exporthamnarna. Så vore dock icke förhållandet. Det gällde om denna

lag detsamma som om alla andra, eller att den, som bröte mot densammas bestämmelser, utsatte sig för risken af ett åtal. Om därför ett mejeris smör i England befunnes innehålla öfver 16 procent vatten och som följd häraf blefve beslagtaget, åläge det allmänna åklagaren att föranstalta om åtal mot vederbörande mejeri och detta finge då lida följderna af sin lagöfverträdelse. För att än mera öfvervaka lagens efterlefnad borde det åligga någon myndighet, t. ex. de olika platsernas hälsovårdsnämnder, att tid efter annan låta uttaga prof af till salu hållet mejerismör i och för vattenhaltsundersökning, hvarvid proftagaren i vittnens närvaro finge å dritteln eller på annat sätt identifiera det tillverkande mejeriets namn. Denna kontroll öfver lagens efterlefnad komme att blifva förenad med mycket ringa kostnad och blifva mera effektiv än vattenhaltsundersökningar i exporthamnarna. Af nu anförda skäl afstyrktes förvaltningsutskottets förslag angående vattenhaltsundersökningar af smör och vidhöles det förut framlagda förslaget om lag mot fabriksmässig tillverkning i och för försäljning af smör med en vattenhalt af öfver 16 procent.

Frågan förekom därefter vid sammanträde med den af ombud för respektive hushållningssällskap bestående styrelsen för smörprofningarna den 17 november 1908. Därvid yppades skiljaktiga meningar. En del medlemmar ansågo de föreslagna undersökningarna icke skola bereda tillfredsställande garantier, medan andra ansågo det af förvaltningsutskottet framlagda förslaget böra anses tillfredsställande och innebära den enda utväg, som för närvarande stode till buds. Vid anställd omröstning segrade framställt yrkande, att förslaget måtte afstyrkas, med 19 röster mot 17.

Landtbruksstyrelsen har sedermera i utlåtande af den 15 december 1908 förklarat sig fortfarande vidhålla de skäl, hvilka i utlåtandet den 22 maj 1908 anförts till stöd för styrelsens åsikt om olämpligheten af utfärdandet af den föreslagna lagen, men anse en ytterligare skärpt kontroll öfver vattenhalten hos exportsmören böra åvägabringas. För sin del hade styrelsen icke något i hufvudsak att erinra mot det förslag till bestämmelser angående undersökning af vattenhalten hos exportsmör, som af svenska smörprofningarnas förvaltningsutskott framställt, men styrelsen ansågo icke, att det skulle vara lämpligt att under nuvarande förhållanden och innan meningarna i ämnet hunnit mera stadga sig, såsom förvaltningsutskottet föreslagit, för smörundersökningarna upprätta ett eget laboratorium, helst det på förhand icke kunde med säkerhet bedömas, om och i hvad mån allmänheten ville begagna sig af ett sådant och särskildt smörhandlarna underkasta sig den kontroll,

hvarom här vore fråga. I stället syntes tillsvidare utförandet af undersökningarna kunna ske utaf en eller flera enskilda kemister mot öfverenskommen ersättning för hvarje undersökning. Med beräkning af antal undersökningar till omkring 8,000 om året och ett pris af 65 öre för hvarje undersökning skulle för ifrågavarande undersökningar erfordras ett belopp af 5,200 kronor. Härtill komme emellertid kostnaderna för uttagning och försändning af smörprofven, hvilka kostnader beräknades till 1,000 kronor. Då det låge i smörhandlarnas eget intresse att få ifrågavarande undersökningar utförda, hvarigenom vådan för dem att få sitt smör beslagtaget i England högst väsentligt minskades, borde någon ersättning till dem för viktförlust genom proftagningen icke utgå. Den årliga kostnaden för ifrågavarande smörundersökningar behöfde alltså icke beräknas till högre belopp än 6,200 kronor eller i rundt tal 6,000 kronor. Med stöd af hvad landtbruksstyrelsen sålunda anfört, hemställde styrelsen, att för hvardera af åren 1909 och 1910 måtte — utöfver det sedvanliga årsbidraget till de svenska smörprofningarna — beredas ett belopp af 6,000 kronor till utöfvande af skärpt kontroll å vattenhalten i svenskt exportsmör i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af styrelsen i det föregående angifna hufvudgrunder.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 9 januari 1909 yttrade vederbörande departementschef hufvudsakligen följande: Förslaget om nyssnämnda anslag å 6,000 kronor afsåge ett ämne af synnerlig betydelse för den svenska mejerihandteringen. Med stora uppoffringar från såväl statens som enskildas sida hade det lyckats att åt det svenska smöret bereda en god marknad just i England. Det gällde nu ej mindre att behålla hvad sålunda vunnits än äfven att söka än ytterligare inarbeta det svenska smöret på den engelska marknaden och att därvid bestå i den skarpa konkurrens, för hvilken detsamma vore utsatt från andra smörproducerande länder. Huru viktigt det under sådana förhållanden vore, att de svenska smörproducenterna icke läto något komma sig till last, som kunde nedsätta det svenska smöret i de engelska köparnas ögon, vore själfklart. Beträffande de vägar, som vore att beträda för att i nu förevarande hänseende skapa erforderliga garantier, vore meningarna synnerligen delade, i det somliga ansåge, att endast på lagstiftningens väg dylika garantier kunde vinnas, medan andra hölle före, att målet borde kunna uppnås genom skärpta kontrollåtgärder. Den första utvägen kunde, det måste medgifvas, vid första påseendet synas ganska tilltalande. Emellertid visade sig, såsom landtbruksstyrelsen framhållit, en sådan lagstiftning förbunden med vissa svårigheter. Äfven

om dessa icke vore öfvervinneliga, torde de få anses vara af den betydelse, att något förslag till lag icke utan ingående utredningar kunde framläggas. I hvarje fall skulle ett dylikt förslag icke kunna hinna föreläggas 1909 års riksdag. Då emellertid enligt departementschefens uppfattning frågan vore af den betydelse, att hvad som redan nu kunde göras också borde göras, hade han ansett sig böra taga i närmare öfvervägande den andra utvägen, eller den som innefattades i de svenska smörprofningarnas förvaltningsutskotts och landtbruksstyrelsens förslag. Mot denna utväg öfverhufvudtaget hade anmärkts, att det icke låte sig göra att utan oskäligen kostnader anordna en kontroll så, att full säkerhet vunnes, att icke smör med otillåtet hög vattenhalt utfördes. Betydelsen af denna invändning kunde departementschefen icke underkänna. Uppenbarligen måste det till följd af förhållandenas natur ytterst blifva de särskilda mejeriernas sak att själfva tillse, att det smör, de tillverkade, motsvarade de fordringar, som ställdes på detsamma å den marknad, för hvilken det vore afsedt. Det låge också i deras eget välförstådda intresse att särskildt i förevarande hänseende iakttaga detta, då det ju icke kunde undvikas, att, åtminstone i längden, det blefve de själfva, som ytterst finge bära följderna af förelupna felaktigheter. Med den jämförelsevis enkla och billiga metod, som numera stode till buds för undersökande af vattenhalten hos smör, vore väl också att hoppas, att inom kort det komme att blifva regel, att hvarje för export arbetande mejeri verkställde sådan undersökning. Detta förhållande syntes departementschefen emellertid icke böra utesluta ett ingripande äfven från statens sida. Staten hade offrat för mycket på att befrämja smörexporten, för att den skulle kunna ställa sig ligkiltig för risken, att resultatet komme att förvanskas genom en eller annan inträffande händelse; och äfven de enskilda borde hafva ett stort intresse af att då och då få sina mera primitiva undersökningar kontrollerade från auktoritativt håll. Lika med landtbruksstyrelsen ansåge departementschefen därför, att staten icke borde undandraga sig att på den af styrelsen föreslagna vägen söka göra sitt till för att förhindra utförsel af smör, som icke uppfyllde marknadens fordringar på den plats, dit utförseln skedde. Äfven om icke på detta sätt absoluta garantier kunde vinnas hölle han dock i likhet med smörprofningarnas förvaltningsutskott före, att såsom ett komplement till den kontroll, han förutsatte, att tillverkarna själfva skulle komma att verkställa, dylika regelbundet återkommande officiella undersökningar skulle vara till afsevärdt gagn och åtminstone tillsvidare nöjaktiga. Mot det af förvaltningsutskottet föreslagna sättet för ordnande af de ifrågasatta undersökningarna hade, som nämndt,

den skånska smörexportföreningens styrelse anmärkt, att detsamma vore mycket otillfredsställande och att endast undersökningar, som i afseende å hvarje producent ägde rum hvarje vecka, kunde lämna någon säkerhet. Äfven eljest hade anmärkningar framställts mot den föreslagna anordningen. Sålunda hade mot den ifrågasatta klassindelningen erinrats, bland annat, att det vore mycket möjligt, att mejerier, som enligt statistiken vid 3 proftagningar visat mycket låg vattenhalt, just vore de farligaste och ojämnaste på grund af frånvaron af självkontroll, under det att åter mejerier, som genom daglig kontroll öfver sitt smör hölle vattenhalten så hög som möjligt utan att öfverskrida den förbjudna gränsen, skulle hafva utsikt att blifva kontrollerade hvarje vecka. Vidare hade anförts, att i samma mån som antalet af dylika ekonomiskt väl skötta mejerier ökades, antalet undersökningar skulle kunna blifva mycket stort, att, då växlingen i smörets vattenhalt kunde bero af en mängd olika förhållanden, såsom ombyte af personal, kärnor, foder, temperatur m. m., det vore tydligt, att en kontroll, som vore grundad på ett föregående års statistik, ej kunde vara tillfredsställande, samt att med hänsyn till effektiviteten det vore bättre att koncentrera kontrollen på sådana mejerier, som icke själfva kontrollerade sitt smör, o. s. v. Mot dessa invändningar ville departementschefen först och främst erinra, att, såsom han nyss framhållit, den offentliga kontrollen enligt hans uppfattning aldrig kunde tänkas blifva annat än ett supplement till den ständiga kontroll, han förutsatte, att tillverkarna själfva i sitt eget intresse måste anordna. Vidare ville han framhålla, att det icke vore hans afsikt, att man nu skulle binda sig vid den af förvaltningsutskottet föreslagna anordningen af undersökningarna. Äfven om denna anordning till en början skulle komma att tillämpas, borde således detta endast betraktas som ett försök. Emellertid torde frågan härom böra göras till föremål för vidare utredning. Hufvudvikten låge i hvarje fall på, att möjlighet bereddes till en vidsträcktare kontroll ifråga om vattenhalten, än som nu ägde rum. Alldenstund sättet för anordnande af de undersökningar af vattenhalten, departementschefen sålunda ansåge böra företagas, enligt det sagda till en början måste lämnas oafgjordt, låge det i sakens natur, att han anslöte sig till landbruksstyrelsens uppfattning, att frågan om inrättande af ett de svenska smörprofningarnas eget laboratorium för utförande af ifrågavarande undersökningar tillsvidare åtminstone borde få anstå. Därigenom vunnes äfven den fördelen, att undersökningarna kunde verkställas vid olika laboratorier i de särskilda större utskeppningsorterna. Hvad kostnaderna anginge kunde han, som lika med landbruksstyrelsen ansåge någon ersättning till

smörhandlare för viktförlust genom profuttagningarna icke böra förekomma, ansluta sig till styrelsens beräkning. Till frågan om beredande af medel för de undersökningar, som enligt landtbruksstyrelsens förslag skulle äga rum redan under 1909, skulle departementschefen vid annat tillfälle återkomma. Han hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att å extra stat för år 1910 bevilja — utöfver ett statsbidrag till fortgående smörprofningar å 10,000 kronor — till anställande i samband med smörprofningarna af särskilda undersökningar af vattenhalten i svenskt exportsmör ett anslag af 6,000 kronor.

I enlighet med denna hemställan har ock i statsverkspropositionen till innevarande års Riksdag under nionde hufvudtiteln upptagits nyss angifna anslagskraf.

Statsutskottet har i afgifvet utlåtande, n:o 10, (under punkt 39) enhälligt tillstyrkt berörda anslag med följande motivering:

»Under en följd af år har Kungl. Maj:t till smörprofningar i Malmö och Göteborg anvisat statsbidrag från anslaget till främjande i allmänhet af jordbruk och landtmannanärningar, hvilket bidrag under de senare åren utgått med 15,000 kronor årligen. Såsom ökad statsbidrag till dessa smörprofningar har därjämte Riksdagen för hvart och ett af åren 1906—1909 beviljat å extra stat 10,000 kronor; och synes jämväl för år 1910 enahanda anslag böra beviljas för uppehållande af smörprofningarna i hittillsvarande omfattning.

Som emellertid i England, hufvudmarknaden för den svenska smörexporten, numera gäller en lag, hvarigenom förbjudes import af smör, innehållande öfver 16 procent vatten, och hvari stadgas höga böter äfvensom eventuellt konfiskation af varan såsom straff för öfverträdelse, torde omsorgen om den för landet i nationalekonomiskt afseende så betydelsefulla smörexporten kräfva, att möjlighet beredes till en vidsträcktare kontroll i fråga om vattenhalten hos exportsmöret. Det skulle nämligen uppenbarligen kunna blifva till oberäknelig skada ej blott för vederbörande exportör utan för hela den svenska smörexporten på England, om svenskt smör, låt vara endast ett enstaka parti, blefve på grund af nämnda lag konfiskerad. Visserligen torde, såsom i vissa till Kungl. Maj:t afgifna yttranden i ärendet synes åsyftas, det anslag Kungl. Maj:t för ändamålet äskat icke kunna möjliggöra en fullt effektiv kontroll öfver exportsmöret. Vid bedömandet af anslagets ändamålsenlighet och behöflighet torde emellertid icke ensamt denna synpunkt böra anläggas, utan torde därvid böra beaktas jämväl den omständigheten, att det begärda anslaget säkerligen skulle i väsentlig grad bidraga till att å exportmarknaden befästa förtroendet för den svenska varan.

Enligt hvad utskottet inhämtat har äfven af den svenska mejeriagenten i London vid flere tillfällen kraftigt framhållits, hurusom en åtgärd i sådant afseende vore väl behöflig för att stödja den svenska smörexporten i konkurrensen med andra länders export.»

Denna statsutskottets hemställan har af båda kamrarna blifvit utan debatt bifallen.

Utskottet, som haft tillfälle att taga del af den under tryckning varande berättelsen öfver svenska smörprofningarna för 1908, har därur inhämtat följande: Ett större antal extra undersökningar af smörets vattenhalt hade under nämnda år utförts för att såvidt möjligt förebygga export af smör med för hög sådan. I regel hade sålunda förnyade prof uttagits ur förstkommande veckas smörsändning från de mejerier, hvilkas smör vid undersökning visat öfver 15,5 procent vatten. Sällan hade ett märke flera veckor i följd bibehållit så hög vattenhalt och i de flesta fall hade en sådan visat sig vara helt tillfällig. Vattenhalten i det under året undersökta smöret hade i medeltal ställt sig alldeles lika med det närmast föregående årets och utgjort 13,8 procent. Någon tendens till ytterligare stegring af vattenhalten hade dock kunnat spåras. Vattenhalten hade vid någon undersökning öfverstigit 16 procent hos 39 af i profningarna deltagande 472 mejerier. Räknadt efter undersökta drittlar hade visserligen ett större antal sådana under 1908 gent emot föregående år visat öfver 16 procent vatten eller 70 af 2,196 undersökta drittlar, men detta förhållande berodde delvis om ej uteslutande därpå, att vattenbestämningar utförts i större omfattning än förut å de mejeriers smör, som befunnits hålla särskildt hög vattenhalt. Enligt från mejerierna erhållna uppgifter hade under ifrågavarande år exporterats runmärkesberättigadt smör till en myckenhet af 15,580 ton eller 85,9 procent af allt under året exporteradt smör (mot 85,1 procent närmast föregående år).

Inom Första Kammaren har vid innevarande års Riksdag väckts en motion (n:o 57) af enahanda lydelse, som den nu förevarande.

Det tillfälliga utskott inom nämnda kammare, som haft berörda motion till förberedande behandling, har i däröfver afgifvet utlåtande — under erinran, att frågan redan varit föremål för Kungl. Maj:ts utredning, och att Kungl. Maj:t allt fortfarande däråt ägnade en ingående uppmärksamhet — hemställt, att vid sagda förhållande och då det i hvarje fall icke syntes föreligga skäl, som motiverade ett så brådskande tillgripande af lagstiftningsåtgärd i ifrågavarande afseende, som i motionen påyrkades, samma motion icke måtte till någon Första Kammarens åtgärd föranleda.

Denna hemställan af Första Kammarens tillfälliga utskott har den 2 i denna månad blifvit af nämnda kammare utan votering bifallen.

Såsom i motionen uppgifvits, har ett af de länder, som konkurrera å den engelska smörmarknaden, eller Nya Zeeland, under fjolåret sökt på lagstiftningens väg förebygga, att från nämnda land komme att till England exporteras smör, innehållande högre vattenhalt än 16 procent. Enligt hvad Sveriges landbrukskonsulent i England i sin förut omnämnda årsberättelse för 1908 uppgifvit, kommer säkerligen genom denna åtgärd Nya Zeelands ställning på den engelska smörmarknaden att i ej ringa grad förstärkas.

Såvidt utskottet kunnat inhämta, är dylik lagstiftning icke för närvarande ifrågasatt i annat af de å nämnda smörmarknad konkurrerande länder.

Att en sådan lagstiftning för vårt lands vidkommande skulle vara ägnad att befrämja exporten af smör till England, håller utskottet för ganska visst. Utan tvifvel skulle densamma blifva af betydelse såväl ur reklamsynpunkt som ock såsom ett led i sträfvandena att söka vidmakthålla och i görligaste mån förbättra kvalitén af vårt exportsmör till detta land. Å andra sidan skulle säkerligen en sådan lagstiftning befinnas vara förbunden med afsevärda svårigheter.

Den förut lämnade framställningen utvisar, i huru hög grad uppmärksamheten hos vederbörande intressenter och myndigheter i vårt land under fjolåret varit inriktad å förevarande spörsmål. Angående lämpligheten af att en lagstiftning å området för närvarande genomföres hafva åter meningarna varit synnerligen delade. Särdeles bjärt framträder detta förhållande i den omröstning, som inom den af ombud för respektive hushållningssällskap bestående styrelsen för svenska smörprofningarna ägde rum den 17 sistlidne november.

Att frågan alltjämt är föremål för en ingående uppmärksamhet från Kungl. Maj:ts sida, synes utskottet tydligt framgå af innehållet i förut återgifna statsrådsprotokoll för den 9 januari innevarande år.

Resultatet af de utaf svenska smörprofningarna under 1908 verkställda undersökningar af vårt exportsmör synes icke med nödvändighet betinga ett tillgripande af lagstiftningsåtgärd i förevarande hänseende.

Vid nu angifna förhållanden och då innevarande års Riksdag genom beviljande af anslag för 1910 till utöfvande af skärpt kontroll å vattenhalten i svenskt exportsmör sökt å denna väg vinna önskelig garanti mot öfverträdelser af ifrågavarande engelska lag, synes det

utskottet, som om giltiga skäl ej nu föreligga för en framställning från Riksdagens sida till Kungl. Maj:t af den i motionen angifna innebörd, synnerligast som eventuella bestämmelser i ämnet, i den mån desamma anses böra gälla allenast exportsmör, synas utskottet böra hafva afseende, icke, såsom i motionen åsyftas, å tillverkningen, utan å exporterandet af smör.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

att förevarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 april 1909.

På utskottets vägnar:

BROR PETRÉN.